

ИСТРАЖИВАЊЕ ПОСТОЈАЊА АРХИТЕКТОНСКИХ БАРИЈЕРА У КРУШЕВЦУ

Крушевац, децембар 2009. године

УВОД

Проблем постојања архитектонских баријера на јавним објектима и површинама у Крушевцу је веома актуелизован у последње време. Крајем прошле године, у оквиру пројекта "Без предрасуда", Удружење дистрофичара Расинског округа и Удружење грађана за подршку европским интеграцијама "Евроконтакт" спровели су прво истраживање о постојању архитектонских баријера у Крушевцу. Том приликом је на узорку од 56 објеката установљено да чак 41, односно 73% објеката у јавној употреби није прилагођено за приступ особа са инвалидитетом које користе техничка помагала. О резултатима истраживања су у директним разговорима информисани тадашњи Градоначелник и његови сарадници надлежни за област социјалне заштите.

Непосредно после тих разговора, локална самоуправа је упутила допис јавним предузећима и установама у Крушевцу у којем их подсећа на законску обавезу да "омогуће приступ особама са инвалидитетом у року од три месеца од дана добијања овог захтева", а да у супротном обавесте локалну самоуправу.

На адресу локалне самоуправе је пристигао одређен број одговора у којима је углавном само константовано постојеће стање. Треба имати у виду да управо локална самоуправа финансира материјално одржавање већине објеката у области образовања, социјалне заштите, културе, спорта и туризма. Обзиром да у буџету локалне самоуправе за 2009. годину нису била предвиђена средства за уклањање архитектонских баријера, до конкретних помака није дошло.

Удружење дистрофичара Расинског округа и Удружење грађана за подршку европским интеграцијама "Евроконтакт" и Недељник "Град" поводом 3. децембра, Међународног дана особа са инвалидитетом, започели су рад на новом истраживању, са циљем да се изврши анализа ефеката прошлогодишњих активности и да се види шта је урађено у протеклих годину дана када је у питању уклањање архитектонских баријера у Крушевцу.

МЕТОДОЛОГИЈА

Истраживање је обухватило теренски рад на утврђивању тренутног стања на јавним објектима (у складу са Законом о забрани дискриминације особа са инвалидитетом), интервјуе са стручњацима у овој области и анкетни упитник који је прослеђен на адресе 41 јавних предузећа и установа на републичком и локалном нивоу, школа и верских установа чији објекти до сада нису били адаптирани у складу са Законом. Анализирани су постојање баријера у самом Крушевцу и разлози за њихово неуклањање, а планирано је да се у наредној фази истраживањем обухвате и сва остала насељена места на територији Града.

Теренским радом је обухваћено 94 објеката у јавној употреби у којима се налазе јавна предузећа, установе и институције на републичком и локалном нивоу. Критеријум за прилагођеност је адаптиран спољни приступ, али одређен број објеката није у потпуности адаптиран за потпуно

коришћење (мокри чвор, приступ свим садржајима унутар објекта). Међу неприлагођеним објектима изван број има делимично омогућен приступ (могућ приступ уз асистенцију друге особе), где најчешће постоји један степен на спољном улазу.

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

За проблематику приступа особа са инвалидитетом најважнија су два закона – Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, који је Народна скупштина усвојила 17.04.2006. године а у примени је од 1. јануара 2007. године, и Закон о планирању и изградњи, који је Народна скупштина усвојила 31.08.2009. године.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом је прописао низ нових решења, између осталог:

- "дужност органа јавне власти је да особама са инвалидитетом обезбеде уживање права и слобода без дискриминације" (члан 4.);
- "забрану дискриминације на основу инвалидности у погледу доступности услуга и приступа објектима у јавној употреби (објекти у области образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта, туризма или објекти који се користе за заштиту животне средине, заштиту од елементарних непогода и сл.) и јавним површинама (паркови, зелене површине, тргови, улице, пешачки прелази и друге јавне саобраћајнице и сл.), где дискриминација обухвата и одбијање да се изврши техничка адаптација објекта неопходна да би се услуга пружила кориснику са инвалидитетом" (члан 13.);
- "власници објеката у јавној употреби као и јавна предузећа надлежна за одржавање јавних површина дужни су да обезбеде приступ објекту у јавној употреби, односно јавној површини свим особама са инвалидитетом без обзира на врсту и степен њихове инвалидности и дужни су да изврше адаптацију објекта у циљу задовољавања услова за испуњавање обавезе" (члан 16.);
- "локалне самоуправе су дужне да предузму мере с циљем да се физичка средина, зграде, јавне површине и превоз учине приступачним особама са инвалидитетом" (члан 33.);

Закон о планирању и изградњи дефинише несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама у члану 5. наводи "да се објекти високоградње јавне и пословне намене, стамбене и стамбено-пословне зграде са десет и више станова морају пројектовати и градити тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама омогућава несметан приступ, кретање, боравак и рад".

АНАЛИЗА ПОСТИГНУТИХ РЕЗУЛТАТА ТОКОМ 2009. ГОДИНЕ

Конкретни резултати у уклањању архитектонских баријера у претходних годину дана направљени су када су у питању адаптирани објекти Службе за здравствену заштиту жена Дома здравља, апотеке "Кедровић", Хале спортова и порте цркви Св. Ђорђа и Лазарице. У току су радови на завршетку новог објекта Завода за јавно здравље који, за разлику од постојећег, има адаптиран приступ у складу са Законом и из Завода су најавили његово скоро пуштање у рад. Према подацима из упитника, из Културног центра Крушевац су најавили адаптацију зграде у улици Цара Лазара којој је смештен Легат Милића од Мачве.

Значајан помак је постигнут када је у питању објект у коме су смештени Републички завод за здравствено осигурање и Фонд пензијског и инвалидског осигурања. Овај објект је особама са инвалидитетом од изузетно великог значаја. На иницијативу директора крушевачких филијала руководства ових институција на републичком нивоу су одобрила средства за ову намену и, према последњим информацијама из Фонда ПИО, у београдској дирекцији ове установе покренут је процес јавне набавке који би требало да буде вредан око 3 милиона динара, пошто ће због специфичности објекта бити потребно да се уграде два наменска лифта уз додатне ситније интервенције на објекту.

Највеће охрабрење стиже из локалне самоуправе чији су руководиоци најавили да ће у градском буџету за 2010. годину бити опредељена средства за уклањање архитектонских баријера. У овој фази израде предлога буџета није прецизно одређено колики ће износ бити у збиру, пошто ће ова средства бити опредељена кроз позиције појединачних установа а не преко посебне позиције, па ће из тих разлога укупна средства бити прецизно одређена тек када Скупштина Града усвоји буџет крајем децембра.

Финансирање уклањање архитектонских баријера могуће је спровести путем планирања средстава у буџетима ових установа или буџетима њихових оснивача али и из донаторских средстава. Хала спортова је адаптирана кроз пројекат "Спорт за све" који су реализовали Спортско друштво за децу и омладину са посебним потребама "Палестра", Удружење грађана за подршку европским интеграцијама "Евроконтакт", Спортски центар Крушевац и Град Крушевац. Пројекат су финансирани Министарство рада и социјалне политике – Сектор за заштиту особа са инвалидитетом, Спортски центар Крушевац и Град Крушевац из средстава опредељених за финансирање реализације Локалног плана акције за децу.

Према доступним подацима, када су у питању објекти у јавној употреби у Крушевцу, од укупно 94 објекта прилагођен приступ према критеријумима из методологије има 25 (26,60%) а неприлагођен 69 (73,40)

објеката у јавној употреби. Ова анализа није обухватила објекте у којима су вртићи ПУ "Ната Вељковић".

АНАЛИЗА ПОДАТАКА ИЗ УПИТНИКА

Забрињавајући је податак је да је само 13 од 41 установе вратило попуњен упитник – Центар за социјални рад, Дом ученика "Пане Ђукић Лимар", Гимназија, Основна школа "Јован Поповић", Управа за трезор, Завод за јавно здравље, Здравствени центар, Културни центар, Републички завод за здравствено осигурање и Фонд ПИО (заједнички објекат), Црква Лазарица, Бизнис инкубатор, Туристичка организација и Пореска управа. Остале институције и установе нису попуниле упитник упркос у више наврата упућеном позиву да то ураде. Међу онима који се нису одазвали су Градска управа Града Крушевца и Расински управни округ а управо те институције би требало да буду кључни актери у уклањању архитектонских баријера у Крушевцу.

Упитник је показао да су руководства већине институција (10) упозната са постојањем законске обавезе за уклањање архитектонских баријера на објектима у јавној употреби и јавним површинама, да је скоро половина (6) предузела конкретне мере у том смислу, те да су у 5 институција финансијским плановима за следећу годину планирана средства за ове намене. Као разлог због чега није направљен помак у оним институцијама где је постојала воља за то, углавном је наведено да није било средстава за те намене.

АНАЛИЗА СЛУЧАЈА

Веома је интересантан случај објекта Бизнис-инкубатор центра чију изградњу су финансирали Град Крушевац и Република Србија и који је једини јавни објекат који је у скорије време изграђен у Крушевцу. Овај објекат нема обезбеђен приступ особама са инвалидитетом. Иако Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом се не односи директно на ову врсту објеката, поставља се питање да ли је могло да се још приликом планирања објекта предвиди решење овог проблема, пошто је изградњом неадаптираног објекта особама са инвалидитетом које користе техничка помагала у самом старту онемогућено да постану корисници услуга Бизнис-инкубатор центра.

У неформалном разговору упућени у ову проблематику су изјавили да је овај пропуст начињен јер је све урађено "у журби и недостатку

времена". Садашње руководство Бизнис-инкубатор центра је изјавило да улаже напор да се приликом адаптације поткровља, која је у плану, адаптира и приступ особама са инвалидитетом за шта је и предвидело средства предлогом буџета за наредну годину.

ЗАКЉУЧАК

Општи закључак овог истраживања је да је постало политички коректно и маркетиншки корисно причати о помоћи која се пружа особама са инвалидитетом и њиховим организацијама, али је у пракси још увек изостала шира подршка заједнице да се овај проблем ефикасно и трајно реши у прихватљивом року.

ПРИЛОГ: ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРИЛАГОДЈЕНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА

Табела бр. 1

РБ	СПИСАК ПРИЛАГОЂЕНИХ ОБЈЕКТА	АДРЕСА
1	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Кедровић"	Мирка Томића бб
2	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Билџана"	Доситејева 2
3	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Ескулап"	Видовданска (Веце Корчагина)
4	Објекат који заједнички користе Установа Апотека Крушевац - Апотека "Бивоље" и Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Бивоље"	Мићуна Павловића бб
5	Објекат који заједнички користе Установа Апотека Крушевац - Апотека "14. октобар" и Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "14. октобар" и Служба за физикалну медицину	Јасички пут бб
6-10	Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Општа болница", сви објекти (5) у којима се лече пацијенти стационарно	Косовска 16
11	Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена станица "Дијагностички центар" (у објекту је и апотека "Здравље)	Војводе Путника бб
12	Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Хитна помоћ	Косовска 16
13	Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена станица "Нова пијаца"	Поручника Божидара бб
14	Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Служба за здравствену заштиту жена	Топличина бб

15	Геронтолошки центар	Косовска 116
16	Дом за незбринуту децу "Јефимија"	Веселина Николића 51
17	Објекат који заједнички користе Економска школа и Техничка школа	Треће српске пролетерске бригаде 1
18	СОШО "Веселин Николић"	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 17
19	Национална служба за запошљавање	Балканска (ЈНА) 33
20	Зграда општинских и окружних судова и тужилаштва	Трг косовских јунака
21	МУП – Полицијска управа Крушевац	Стефана Високог 1
22	Спортски центар Крушевац - Хала спортова	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) бб
23	Дом синдиката	Трг косовских јунака
24	Спортски центар Крушевац – објекат отворених базена	Николе Тесле 14
25	Комплекс локала и којима су смештени Клуб "Дуга", Библиотека играчака и Клуб Удружења дистрофичара	Петра Кочића бб

Табела бр. 2

РБ	СПИСАК НЕПРИЛАГОЂЕНИХ ОБЈЕКТАТА	АДРЕСА
1	Градска кућа	Газиместанска бб
2	ЈКП "Крушевац"	Јасички пут бб
3	ЈКП "Водовод"	Душанова 46
4	ЈКП "Градска топлана"	Јасички пут бб
5	ЈКП "Градска топлана" – уплатно место	Партизанских курира бб
6	ЈП "Дирекција за урбанизам и изградњу"	Косанчићева 5
7	Центар за социјални рад	Мајке Југовића 46
8	Градска управа (објекат у коме је смештена служба дечје заштите)	Топличина 3
9	Народни универзитет	Косанчићева 3
10	Народни музеј	Стевана Високог 15
11	Културни центар Крушевац - Дом омладине (у Клуб КЦК је могуће ући кроз улаз из Косанчићеве улице али није могуће користити садржаје)	Топличина 2
12	Културни центар Крушевац – Уметничка галерија	Мајке Југовића 12
13	Културни центар Крушевац- Легат Милића од Мачве	Цара Лазара

14	Историјски архив	Мајке Југовића 6
15	Туристичка организација	Мајке Југовића 3
16	Крушевачко позориште	Мирка Томића 26
17	Гимназија	Топличина 1
18	Машинско - електротехничка школа	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 26
19	Објекат који заједнички користе Медицинска школа и ВШСС за образовање васпитача	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 22
20	Објекат који заједнички користе Хемијско-технолошка школа и Виша хемијско-технолошка школа струковних студија	Косанчићева 51
21	МОШ "Стеван Христић"	Чупићева 25
22	ОШ "Бранко Радичевић"	
23	ОШ "Доситеј Обрадовић"	Антуна Пордушића 5
24	ОШ "Драгомир Марковић"	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 3
25	ОШ "Јован Поповић"	Балканска (ЈНА) 56
26	ОШ "Нада Поповић"	Ломничке борбе 7
27	ОШ "Вук Караџић"	Југовићева 11
28	ОШ "Јован Јовановић Змај"	Блаже Думовића 66
29	ПУ "Ната Вељковић" (тачан број објеката није познат, нису одговорили на упитник)	Босанска (ЈНА) 21
30	Спортски центар Крушевац – објекат затворених базена	Николе Тесле 14
31	Спортски центар Крушевац – сала "Соко"	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 66
32	Расински управни округ	Балканска (ЈНА) 66
33	Министарство финансија – Пореска управа	
34	Министарство финансија – Управа за трезор, Филијала Крушевац	Трг младих
35	Електропривреда Србије	угао Топличине и Косанчићеве
36	Завод за јавно здравље	Војводе Путника 2
37	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Маја"	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 32
38	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Лазарица"	Милетине буне 97
39	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Расадник"	2. далматинске пролетерске бригаде 66
40	Установа Апотека Крушевац – Апотека "Атанацковић"	Пана Дјукића 66
41	Установа Апотека Крушевац – Апотека	Жикице Талевића 51

	"Пакашница"	
42	Објекат који заједнички користе Установа Апотека Крушевац - Апотека "Мудраковац" и Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Паруновац"	Блаже Думовића 68
43	Објекат који заједнички користе Установа Апотека Крушевац - Апотека "Трауал" и Здравствени центар Крушевац – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Мудраковац"	Милоша Обилића бб
44	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Служба за пнеумофизиологију и туберкулозу (АТД)	Косовска 16
45	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Служба за стоматолошку здравствену заштиту	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 32
46	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Служба за здравствену заштиту деце и омладине	Ћирила и Методија (Луке Ивановића) 32
47	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Служба медицине рада (на спрату изнад Службе за физикалну медицину)	Јасички пут бб
48	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Здравствена станица "Балшићева"	Балшићева бб
49	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Расадник"	2. далматинске пролетерске бригаде бб
50	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Владо Јурић"	Жикице Талевића 51
51	Здравствени центар – ОЈ "Дом здравља", Здравствена амбуланта "Уједињене нације"	Милетине буне 97
52	Објекат који користе РЗЗО и Фонд ПИО	Трг фонтана 2
53	Дунав осигурање	Трг фонтана 4
54	Црква Светог Дјордја	Доситејева 1
55	Црква Светог Стефана (Лазарица)	Стефана Високог 16
56	Црква Покрова пресвете Богородице	Бивоље
57-69	Објекти у којима су смештене градске месне заједнице	